

Küreselleşme Süreçleri ve Kıbrıs Türk Toplumundaki Bazı Görünümleri

Bülent EVRE

Academia'da adettir: Herhangi bir olgu ya da kavram üzerine konuşurken, genellikle o konuda bir görüş birliğinin olmadığıyla işe başlanır. Bu adeti izleyerek, küreselleşme konusunun da bundan bağımsız olmadığını hemen kaydedelim. Akademik çevrelerden gündelik yaşama kadar uzanan geniş bir yörüngede dolaşıma giren “küreselleşme” kavramı, varolan tarihsel ve toplumsal dönüşümlere olduğu kadar, olması gereken dönüşümlere de gönderme yapmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Kıbrıs Türk siyasal yaşamında son yıllarda ortaya çıkan değişim ve dönüşümleri, dünyadaki küreselleşme süreçleriyle ilişkilendirerek açıklamaktır. O bakımdan küreselleşme kavramına ilişkin buradaki temel yaklaşım, normatif veya stratejik olmaktan çok ampirik ve analitik düzeyde olacaktır.

Bu çerçevede küreselleşmenin neliği üzerinde durmak gerekir. Bu konuda yapılan tartışmaların çoğunda, kabaca ifade etmek gerekirse, küreselleşmenin aslında sermayenin ulusal sınırlarını aşması olarak kavramlaştırıldığı, hemen ilk bakışta dikkati çekmektedir. Kuşkusuz, apaçık olan, sermayenin küreselleşmesinden söz edilebilir; fakat küreselleşme fenomenini sadece ekonomik süreçlerden ibaret saymak veya bu süreçlerle açıklamak, özcu ve indirgemeci bir yaklaşım olur. Oysa küresel ekonomi, küresel kültür, küresel sivil toplum, küresel hukuk, küresel teknoloji, küresel iletişim ve küresel terör gibi çeşitli biçimlerde boy gösteren küreselleşme fenomeni, tek bir

töze indirgenemeyecek kadar çok boyutlu ve karmaşık süreçlerden oluşmaktadır. Ayrıca henüz tamamlanmamış olan küreselleşme olgusu, kendi karşıtlarını da içinde barındırmakta ve karşıtlarıyla olan diyalektik ilişki çerçevesinde biçim kazanmaktadır. Buna göre küreselleşme; bütünleşme, evrensellik ve homojenlik eğilimlerini olduğu kadar, parçalanma, tikellik ve heterojenlik eğilimlerini de bünyesinde taşımaktadır.

Küreselleşmeyi geniş bir perspektiften kavrayan birkaç yazara gönderme yapmak gerekirse, Roberson, küreselleşme fenomenini, “dünyanın küçülmesi” ve “dünya bilincinin güçlenmesi” olarak kavramlaştırmaktadır.¹ Giddens’a göre küreselleşme, “uzak yerleşim birimlerini birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması”dır.² Benzeri bir tanımlama, Pierson tarafından, “dünyanın asla olmadığı kadar yakın ve daha yoğun karşılıklı bağlantılı hale gelmesine dolayım oluşturan süreçler” şeklinde yapılmaktadır.³ Öte yandan Held ve McGrew’in küreselleşme kavramlaştırması, yukarıdaki yazarlarınkiyle örtüşmekle birlikte, daha somut ve kap-

¹ Roland Robertson, **Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür**, çev. Ü. H. Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1999, s. 21.

² Anthony Giddens, **Modernliğin Sonuçları**, çev. Ersin Kuşdil, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998, s. 66.

³ Christopher Pierson, **Modern Devlet**, çev. Dilek Hattatoğlu, İstanbul, Çivi yazıları, 2000, s. 263.

samlıdır. Burada, küreselleşme iki düzeyde ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi, kapsam; diğeri ise yoğunluk düzeyidir. Küreselleşme kavramı, kapsam düzeyinde, “modern dünya sistemini oluşturan devletleri ve toplumları aşan ilişkileri üreten evrensel süreçler” olarak tanımlanırken, yoğunluk düzeyinde, “modern dünya topluluğunu oluşturan devletler ve toplumlar arasındaki etkileşim, karşılıklı bağlantılılık veya karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin yoğunluğu”nu ifade etmektedir.⁴ Toparlamak gerekirse, küreselleşme fenomeni, insanlar arasındaki çeşitli ilişki biçimlerinin ulus-devlet sınırlarını aşarak dünya ölçeğinde genişlemesi ve ülkeler arasındaki bağlantıların yoğunlaşması olarak tanımlanabilir.

I. Küreselleşmenin Boyutları

Küreselleşme olgusunun köklerini çok gerilere götürmek mümkün olmakla birlikte, onu günümüzde yeni ve özgün yapan en önemli şeylerden birisi, teknolojik gelişmelere paralel olarak, ekonomik, kültürel ve siyasal gibi çeşitli süreçlerin eşzamanlı olarak çakışması ve karmaşık bir olgunun bileşenlerini oluşturmasıdır. Dolayısıyla çok boyutlu bir fenomen olan küreselleşmeye, teknolojik, ekonomik, kültürel, endüstriyel, toplumsal, siyasal ve askeri gibi çeşitli açılardan bakılabilir.⁵ Fakat küreselleşmenin tüm veçhelerini burada tüketmek –ki bu çalışmanın maksadını ve sınırlarını aşmaktadır- yerine, özellikle ekonomik, kültürel ve siyasal boyutları üzerinde durulacak ve Kıbrıs Türk toplumunda meydana gelen birtakım siyasal değişim ve dönüşümlere -bire bir olmasa da- bir arkaplan oluşturmaya çalışılacaktır.

1. Ekonomik Boyut

Küreselleşme olgusunun kökleri, çoğunlukla ekonomik bütünleşmede aranmaktadır. Günümüzde mal, hizmet ve yatırımların serbest dolaşımının, ulus-devletin sınırlarını aşarak

kapitalist ülkeler arasında ortak bir pazar yarattığı söylenebilir. Başka bir ifadeyle, ekonomik küreselleşme, esas itibariyle sermaye birikiminin ulus-devlet sınırlarını aşarak küresel bir alana yayılmasını ima etmektedir. Küresel ekonominin özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra oluşmaya başladığı ve 1970’lerde belirginleştiği, yaygın kabul görmektedir.⁶ Ohmae gibi bazı “aşırı” küreselleşme taraftarları, küresel sistemin bir pazar rekabeti mantığı tarafından yönetildiği ve ulusal aktörlerin, Dünya’nın pazar güçlerine uymadıklarından dolayı ikincilleştiklerini iddia ederler.⁷

Bu bağlamda küresel aktörler olarak çokuluslu ve ulusaşırı yapıların gücüne ve önemine vurgu yapılmaktadır. 1960’ların ve 1970’lerin literatüründe, özellikle ekonomik bağımsızlığın ve iletişim ve ulaşımdaki teknolojik yeniliklerin, çokuluslu yapıları ulus-devletin denetiminden giderek bağımsızlaştırdığı ve yeni ulusaşırı işbirliklerinin ulusal kimlikten ayrıldığı yönündeki argümanlar oldukça yaygındı. Bu tartışmalarda dikkati çeken önemli bir nokta, çokuluslu yapıların gücünün abartılması; buna karşılık ulus-devletin gücünün azımsanması olmuştur. Bununla birlikte konuyla ilgili 1970’lerde yapılan değerlendirmelerin bugün için daha isabetli olduğu söylenebilir. Özellikle uluslar arası ve bölgesel ticaret anlaşmalarına bakıldığında, ticaretin giderek “serbestleştiği” ve denetlenmesinden vazgeçildiği görülmektedir. Bu noktada, çokuluslu şirketler giderek ulus-devletin denetiminden bağışık hale gelmektedir. Bu şirketlerin ulus-devletten bağımsızlaşması ise hem söz konusu şirketlerin ekonomik güçleri hem de siyasal nüfuzlarıyla alakalıdır.⁸ Bugün dünyadaki en büyük ulusaşırı şirketlerin bütçeleri, bütün ulus-devletlerinkinden daha büyüktür. Dolayısıyla söz konusu şirketler hem kendi hükümetlerini hem de diğer hükümetleri etki-

⁴ David Held ve Anthony McGrew, “Globalization and the Liberal Democratic State”, *Government and Opposition*, No. 2, (Spring 1993), s. 262.

⁵ Bkz. Anthony Giddens, a.g.e.; Fredric Jameson, “Globalization and Political Strategy”, *New Left Review*, No. 4, (July-August 2000), s. 49-68.

⁶ Gary Teeple, “Globalization as the Triumph of Capitalism: Private Property, Economic Justice and the New World Order”, Ted Schrecker (der.), *Surviving Globalism: The Social and Environmental Challenges*, London, Macmillan Press, 1997, s. 15.

⁷ Paul Hirst ve Grahame Thompson, “Globalization and the Future of the Nation State”, *Economy and Society*, No. 3, (August 1995), s. 423.

⁸ Viven A. Schmidt, “The New World Order, Incorporated: The Rise of Business and the Decline of the Nation-State”, *Daedalus*, No. 124, (1995), s. 78-79.

leme gücüne sahiptirler.⁹ Ayrıca bu şirketler, Jameson'un da işaret ettiği gibi, etkinliklerini daha ucuz işgücünün olduğu denizaşırı yerlere kaydırarak ulusal emek pazarlarını tahrip etme kapasitesine sahiptirler.¹⁰

Bu çerçevede uluslararası ekonomideki başlıca aktörlerin, esas itibariyle ulusaşırı şirketler olduğu söylenebilir. Fakat bu, devletin dünya ekonomisine müdahalesinin tamamen ortadan kalktığı biçiminde anlaşılmalıdır. Zira ulus-devletlerin aslında ekonomiye müdahale etmekten geri durmadıkları, iç yatırımlar için uygun koşulları hazırladıkları ve dolayısıyla sermayenin ulus-devlet egemenliğine ihtiyaç duyduğu gözlenmektedir. Öte yandan kimilerine göre dünya ekonomisi, küresel olmaktan çok uluslararası bir nitelik taşımaktadır.¹¹ Küresel bir ekonomide, ekonomik etkinlikler tamamen Dünya pazar güçleri tarafından belirlendiği için ulusal politikalar iflas ederken, uluslararası bir ekonomide, ulusal ekonomi politikaları geçerliliğini korumaktadır. Ulusal ekonomilerin geçerliliğini savunanlar, küreselleşme bağlamında özellikle ticaretin entegrasyon düzeyi ve sermaye yatırımlarına işaret etmektedirler. Buna göre ulusal ekonomilerin, ticaret alanında 1990'larda ulaştığı entegrasyon düzeyi, 1913 yılındakinin çok üzerinde değildir. Küreselleşme imajı, genellikle sermaye yatırımlarının dünya ölçeğinde yapıldığı izlenimini verir. Oysa gerek doğrudan dış yatırımlar gerekse Dünya ticareti özellikle kuzey ülkelerinde yoğunlaşmaktadır. Dünyanın geriye kalan kısmı ise küçük ve giderek azalan bir paylaşıma sahiptir. Kuzey ülkeleri 1970 yılında Dünya ticaretinin % 81'ini elinde bulundururken, bu oran 1989'da % 84'e ulaşmıştır. Ayrıca büyük ulusal ekonomilerde, üretimin %80'inden fazlası iç tüketime yönelik olup, yatırımların % 80'inden fazlası yerel yatırımcılar tarafından gerçekleştirilmekte-

dir.¹² Bu bağlamda ulusal ekonomilerin veya ekonomi politikalarının artık öldüğü tezi büyük bir abartıdır.

2. Kültürel Boyut

Kültürel küreselleşme, ilk bakışta yerel kültürlerin birbirlerine benzeyerek standartlaştığı ve dolayısıyla küreselleştiğini ima eder. Dünya kültürünün giderek tek tip hale gelmesi, birçokları tarafından küreselleşmenin temeli olarak görülmüştür. Kabul etmek gerekir ki iletişim ve ulaşım teknolojisindeki gelişmeler, kültürel kimlikler arasındaki iletişim ve etkileşim kanallarını artırmıştır. Buradaki kilit soru(nsal), farklı kimlikler arasındaki ilişkinin niteliğinin ne olduğudur. Buna genellikle birbiriyle çatışan iki ayrı yanıt verilmektedir. Bunlardan birincisi, küreselleşmenin kültürel homojenizasyona yol açtığı ve kimlikler arasındaki farklılıkları giderek aynılaştırdığı yönündedir. Diğer görüşe göre ise küreselleşme fenomeni kültürel heterojenleşmeye, yani kültürler arasında bir parçalanmaya ve çatışmaya neden olmaktadır.¹³ Örneğin Jameson kültürel küreselleşmeyi yerel ve geleneksel biçimlerin "Amerikanlaşma"sı olarak değerlendirmektedir.¹⁴

Peki, o zaman küreselleşme kültürel kimlikler arasında bir homojenleşmeye mi, yoksa heterojenleşmeye mi yol açmaktadır? Bu soruya verilecek olan yanıtın ikisinden biri olması, her halükarda eksik bir yanıt olacaktır. Oysa küreselleşme dinamiklerinin diyalektik özelliğini hesaba katarsak, küreselleşme fenomeninin aslında her iki eğilimi de aynı anda bünyesinde barındırdığı anlaşılabilir. Daha açık bir ifadeyle, küreselleşme, kültürel kimlikleri bir yandan aynılaştırırken, diğer yandan da farklılaştırmaktadır.¹⁵ Robertson yerel olanın küreselleşme sürecinde küresel olanla etkileşime girdiğini ve önemini arttığını öne sürerek, bu süreci "glokalizasyon" olarak kavramlaştırmaktadır.¹⁶

⁹ Giddens, a.g.e., s. 72.

¹⁰ Jameson, a.g.m., s. 55.

¹¹ Paul Hirst ve Grahame Thompson, a.g.m., s. 424; Robert Wade, "Globalization and Its Limits: Reports of the Death of the National Economy are Greatly Exaggerated", S. Berger ve R. Dore (der.), *National Diversity and Global Capitalism*, London, Cornell University Press, 1996, s. 61.

¹² Wade, a.g.m., s. 67 vd.

¹³ Bülent Evre, "Küreselleşme ve Kültürel Kimlikler", *Kıbrıs Mektubu*, No. 6, (Kasım-Aralık 2002), s. 13.

¹⁴ Jameson, a.g.m., s. 51.

¹⁵ Evre, a.g.m., s. 15.

¹⁶ Bkz. Roland Robertson, "Glocalization: Time-Space and Homogeneity, Heterogeneity", M. Featherstone, et. al., (der.), *Global Modernities*, London, Sage, s. 25-44.

Buna göre “küresel kültür” denilen şey, esas itibariyle evrenselleşme ile tikelliğin karşılıklı etkileşimine ve birlikteliğine yaslanmaktadır.

Küreselleşme fenomeninin homojenleştirici etkisi, özellikle tüketim kültürüne bakılarak rahatlıkla teşhis edilebilir. Özellikle kültürel içerikli pazar ürünlerinin serbest dolaşımı, ulusal sınırların ötesinde bir aynılaştırma yaratmaktadır. Dünyanın birçok farklı yerinde insanlar aynı kültürel ürünleri tüketmekte ve aynı tüketim kalıplarını kullanmaktalar. Dolayısıyla küreselleşme olgusunun kültürleri bir ölçüde aynılaştırdığı ileri sürülebilir. Öte yandan yeni iletişim ve ulaşım teknolojilerinin, kültürel homojenliği giderek sorunlu hale getirdiği iddia edilmektedir. Özellikle dijital iletişimin gelişmesinin, ulus-devletlerin yönetim ve kültürel homojenleştirme kapasitesini zayıflattığı sıklıkla vurgulanmaktadır.¹⁷ Nitekim yerel kimlikler veya farklılık temelinde mücadele eden gruplara bakıldığında, söz konusu grupların küresel teknolojileri etkin bir biçimde kullandıkları ve kendi farklılıklarını küreselleşme dolayısıyla öne çıkardıkları gözlenmektedir. Hatta küreselleşme karşıtları dahi, küresel iletişim teknolojilerine başvurarak küresel bir gündem oluşturabilmektedirler.

3. Siyasal Boyut

Siyasal küreselleşme genel olarak siyasal süreçlerin ulus-devlet sınırlarını aşarak yaygınlaşması ve yoğunlaşması olarak tanımlanabilir. Küreselleşmenin siyasal boyutuna ilişkin yapılan tartışmalarda, küreselleşme olgusu ile ulus-devlet arasındaki ilişkinin gerilimli/karşıtlığa dayalı olarak sorunsallaştırıldığı göze çarpmaktadır. Bu tartışmaların en yaygın olanı ise ulus-devletin küreselleşme karşısında krize girdiği argümanıdır.

Kabul etmek gerekir ki küreselleşme fenomeni ulus-devletin varlığını değilse de, ayrıcalıklı konumunu sarsarak bir yandan ulus-üstü birimleri, diğer yandan da ulus-altı oluşumları aktörleştirmektedir. Ulus-devletin ayırt edici

özelliklerinden birinin, belli bir toprak parçası üzerindeki şiddet araçlarını elinde bulundurması olduğu, birçok siyaset kuramcısı ve sosyolog tarafından yaygın bir biçimde vurgulanmaktadır. Modern devletin yönetim tekeli elinde tutması, kendi iç dinamiklerinden çok devletlerin karşılıklı olarak birbirlerinin egemenliklerini tanımlarıyla olanaklı olmuştur. Devletler birbirlerine müdahalede bulunmayacaklarını, uluslararası antlaşmalarla güvence altına alarak, egemenliklerini kendi toplumlarına empoze edebilmişlerdir. Dolayısıyla ulus-devletler, statükoyu belirleyen ve kurallar koyan temel siyasal aktörler olarak kabul görüyorlardı. Öte yandan siyasal iktidarı kültürel bakımdan homojenleştirme arayışında olan milliyetçilik ideolojisinin, egemenliği genişleten ve derinleştirilen bir unsur olarak da iş gördüğünü vurgulamak gerekir.¹⁸ Ne var ki küreselleşme olgusunun yaygınlaşması ve yoğunlaşmasıyla birlikte, özellikle ulus-devletin egemenliğinin, karar alma kapasitesinin, yeterliliğinin, doğasının, özerkliğinin ve otoritesinin aşındığı tezleri gündeme gelmiştir.

Ulus-devletin egemenlik anlayışının, küreselleşme karşısında nasıl değiştiğine ilişkin Held, beş temel faktörden söz etmektedir: Dünya ekonomisi, hegemonik güçler ve güç blokları, uluslararası örgütler, uluslararası hukuk ve iç politikanın sonu.¹⁹

3.1. Dünya Ekonomisi

Resmi siyasal otorite ile ekonomik üretim, dağıtım ve mübadele sistemi arasında bir ayırım ortaya çıkmaktadır. Bu ayırım, birçok açıdan ulus-devletin gerçek gücünü sınırlandırmaktadır. Ekonomik süreçler giderek uluslararasılaşmakta ve dolayısıyla ulusal politika olanakları azalmaktadır. Yukarıda da vurgulandığı gibi, uluslararası ekonominin, tamamen ulusal ekonominin yerini aldığını ileri sürmek olanaklı görünmemekle birlikte, devletin özerkliğinin azaldığı ve egemen devlet kuramı ile ekonomi koşulları arasında bir karşıtlık olduğu rahatlıkla söylenebilir.

¹⁸ a.g.m., s. 410 vd.

¹⁹ David Held, *Political Theory and the Modern State*, Stanford, Stanford University Press, 1989, s. 229 vd.

¹⁷ Hirst ve Thompson, a.g.m., s. 419.

3.2. Hegemonik Güçler ve Güç Blokları

Özerk ve militer devlet anlayışı ile küresel devletler sistemi arasında bir boşluk oluşmuştur. Küresel devletler sistemi, çoğu zaman devlet otoritesini ve bütünlüğünü etkileyen hegemonik güçler ve güç bloklarının varlığıyla karakterize olmaktadır. Sözgelimi NATO, birçok ulus-devletin karar-alma sürecini sınırlandırmaktadır. Keza AB gibi bölgesel bir güç bloku, üye devletlerinin egemenliğini azaltmaktadır. Sonuçta bir devletin dış politika oluşturma ve strateji saptama kapasitesi, uluslararası güç ilişkilerindeki yeriyle sınırlanmaktadır.

3.3. Uluslararası Örgütler

Başka bir karşıtlık da egemen ulus devlet ile uluslar arası örgütler arasında belirginlik kazanmaktadır. Uluslararası ve ulusaşırı örgüt sayısının giderek artması, dünya politikasının karar-alma mekanizmasında birtakım önemli değişiklikleri de beraberinde getirmektedir. IMF, Dünya Bankası ve AB bu çerçevede örnek olarak verilebilir. Avrupa Birliği üyesi devletler kendi iç işlerinde ve dış politikada nihai karar verme kapasitesini ellerinde bulundurmamakla birlikte, artık kendi toprakları üzerinde tek iktidar merkezi değildirler. Dolayısıyla egemen devlet anlayışı ile uluslar arası ölçekteki karar-alma mekanizmaları arasında bir gerilim söz konusudur.

3.4. Uluslararası Hukuk

Dördüncü temel ayırım, yurttaşlık nosyonu ile devletlerin yanında bireyleri ve sivil toplum örgütlerini de yeni sisteme tabi kılan uluslararası hukuk arasında ortaya çıkmaktadır. Bütün uluslar arası haklar bildirgeleri bu çerçevede önem kazanmaktadır. Siyasal iktidar, uluslar arası hukuk tarafından güvence altına alınan yurttaşların hak ve özgürlükleriyle kayıtlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, egemen ulus devlet anlayışı, giderek bireyleri ve sivil toplum örgütlerini özneleştiren uluslararası hukuk normlarıyla sınırlandırılmaktadır.

3.5. İç Politikanın Sonu

Modern egemen devlet kuramı, esasen kendi kendini yöneten ve kendi geleceğini belirleyen bir ulusal topluluk anlayışını ima etmektedir. Bu devlet anlayış ise iç ve dış politika ayırımına yaslanmaktadır. Devletin, yurt içinde kamu politikasını belirlediği, yurt dışında da yurttaşlarının çıkarlarını temsil ettiği varsayılmaktadır. Oysa küresel siyasal sistem iç politika ile dış politika arasındaki ayırımı bulanıklaştırmaktadır.

Held'in işaret ettiği küresel siyasal sistem ile egemen ulus-devlet anlayışı arasındaki gerilimli ilişki, esas itibariyle en üst otoritenin artık devletlerin (tek)elinde olmamasına, dolayısıyla devletlerin eylem özerkliğinin sınırlandırılmasına, iç/dış politika ayırımının bulanıklaşmasına, siyasal karar-alma koşullarının dönüşmesine, ulusal politikaların kurumsal ve örgütsel bağlamlarının değişmesine, devletlerin yasal çerçevesinin ve yönetsel pratiklerinin değişmesine, devletlerin sorumluluklarının ve yükümlülüklerinin sınırlarının belirsizleşmesine karşılık gelmektedir.²⁰

II. Kıbrıs Türk Toplumunun Küreselleşme Paradoksu

Kırk yılı aşkın bir zamandan beri dünyadan tecrit halde bulunan Kıbrıs Türk toplumunu küreselleşme olgusuyla birlikte/ilişkili düşünmek, ilk bakışta yadırgatıcı gelebilir. Ne var ki Kıbrıs Türk toplumunun mevcut varoluş kipi olarak izole bir yaşam sürmesi, nesne olarak küreselleşme süreçlerinden azade olduğunu değil, olsa olsa özne olarak söz konusu süreçlerden izole olduğunu ima etmektedir. Kıbrıs Türk toplumunda son yıllarda ortaya çıkan değişim ve dönüşümleri, özgüllük ve özgünlüklerini saklı tutmak kaydıyla, küreselleşme bağlamına yerleştirmek, her şeyden önce kendi “sorunlarımız” ile küresel ölçekte yaşanan “sorunlar” arasındaki paralellikleri görmek ve “başkalarının” sorunlarıyla aşinalık kurmak bakımından da isabetli olabilir. Ayrıca bu türden kuramsal girişimlerin, “dünyayla bütünleşme”ye teşne olduğumuz bugünlerde, Kıbrıs sorunuyla

²⁰ Held, a.g.e., s. 238.

malul zihinsel izolasyonumuzu en azından bir parça aşmamıza da katkıda bulunacağını düşünüyorum.

Kıbrıs Türk toplumu bir yandan küresel ölçekte doğrudan ilişki kurmaktan yoksunken, diğer yandan küreselleşme dinamiklerinin etkilerine maruz kalmaktadır. Kıbrıs Türk toplumunun küreselleşme fenomeni karşısındaki bu varoluş kipini “Kıbrıs Türk toplumunun küreselleşme paradoksu” olarak kavramlaştırıyorum. KKTC küresel ekonomik pazarın doğrudan parçası olmamasına karşın, gerek kitle iletişim araçları, uydu ve internet gibi teknolojik gelişmeler gerekse dışalım dolayımıyla küresel pazarla tek taraflı da olsa bir ilişki kurabilmektedir. Özellikle kültür içerikli ürünlerin Kıbrıs Türk toplumunda da dolaşıma girmesi, tüketim alanında küresel toplulukla giderek aynılaştıran bir kültürün birtakım görünümünü gözler önüne sermektedir. Ancak buradaki çözümleme tarzı, Kıbrıs Türk toplumundaki bazı ilişki biçimlerinin, küreselleşmeye ilişkin yukarıda çizilen kuramsal çerçeveye bire bir indirgenmesini değil, küreselleşme olgusunun kimi etkileriyle örtüşen siyasal ve kültürel görünümüne dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

1. Küreselleşmenin Bir Etkisi Olarak Kimlik(ler) Krizi Bağlamında Kıbrıslı/Türk Kimliği

Küreselleşme olgusunun bir yandan ulus-altı kimlikleri, diğer yandan da ulus-üstü kimlikleri etkinleştirerek, ulusal kimlikleri krize sokması, paradoksal bir biçimde Kıbrıs Türk toplumunda da karşılık bulmaktadır. Bu kriz sürecini anlayabilmek için öncelikle Kıbrıslı Türkler arasındaki ulusal/milli kimlik tasavvuruna bakmak gerekir. Tarihsel süreç içinde “Müslüman”, “Osmanlı”, “British”, “Türk”, “Kıbrıslı Türk” ve “Kıbrıslı” gibi kimlikler repertuarına sahip olmuş bulunan bugünkü Kıbrıslı Türklerin, milli kimlik olarak Türklükle özdeşleşmeleri, kuşkusuz Türk milliyetçiliğinin gelişimiyle paralel olmuştur. 1920’li yıllardaki Kıbrıslı Türk aydınların/seçkinlerin “Kıbrıs’ta bir avuç Türk kendi kendilerine bir varlık kurmak ve kendilerine mahsus bir ‘se-

ciye’ye sahip olarak yaşamak iktidarına malik midirler? Yoksa büyük Türk kitlesiyle medeniyet ve inkılap yolunda kader birliği mi yapmalıdırlar?” sorusuna verdikleri tarihsel yanıt, bugüne kadar etkilerini sürdüren ikinci seçenek yönünde olmuştur.²¹ Buna göre Kıbrıs’ta Müslüman olan veya Türkçe konuşan nüfusun milli kimliği, kendi dışındaki coğrafyada yaşayan Türk ulusunun bir parçası olarak tasavvur edildi. Başka bir deyişle, Kıbrıs Türk toplumunda milli kimlik, kendi ontolojik varlığıyla sınırlı değil, kendisini aşan, daha büyük bir varlığın parçası olarak kodlanmaktadır. Nitekim bu organik ulus anlayışı, “Tarihi boyunca bağımsız yaşamış, hak ve özgürlükleri için savaşım vermiş büyük Türk Ulusunun ayrılmaz bir parçası bulunan” sözleriyle başlayan KKTC Anayasası’nın Başlangıç kısmında da açıkça ifade bulunmaktadır.

Kimlikleri özcü bir biçimde değil, fakat ilişkisel olarak kavradığımızda, “Kıbrıslılık” kimliğinin, Türk milli kimliğini hem ulus-altı kimlik hem de ulus-üstü kimlik olarak aşındırdığını söyleyebiliriz. Şöyle ki milliyetçi paradigma içinden bakıldığında, asli olan kimlik, milli kimlik olan Türklüktür; Kıbrıslılık, Türk kimliği yanında olsa olsa tali bir unsur olabilir. Başka bir ifadeyle, (Kıbrıs) Türk milliyetçiliği açısından Kıbrıslılık; ancak İzmirlik, Konyalılık, Antalyalılık...gibi coğrafi aidiyeti dile getiren bir alt-kimlik olarak varlık kazanmaktadır. Oysa tarihsel olarak özellikle 1974’ten sonra gelişmeye başlayan ve 24 Nisan referandumunda doruğa ulaşan Kıbrıslılık paradigması, “Kıbrıslı” kimliğini Türk kimliğine tabi hale getiren organik ulus anlayışını sorunsallaştırarak, Türklüğü inkar etmeksizin, Kıbrıslılığı ve buradan hareketle Avrupalılığı/dünyalılığı merkezi söylem nesnesi yapmıştır. Türk kimliğinden Kıbrıslı kimliğine doğru gelişen vurgu kayması, normatif olarak Türkiye-merkezli politikalar yerine Kıbrıs-merkezli politikaların olumlanmasını ve anavatan-yavruvatan metaforuna dayalı paternalist ilişki tarzının yadsınmasını

²¹ Bülent Evre, *Kıbrıs Türk Milliyetçiliği: Oluşumu ve Gelişimi*, Lefkoşa, Işık Kitabevi Yayınları, 2004, s. 65.

beraberinde getirmektedir.²² Kıbrıslılık söyleminin normatif olarak Türkiye'ye/(Kıbrıs) Türk milliyetçiliğine yönelik öngördüğü bu ilişki tarzı, milliyetçi paradigmanın alt-kimlik olarak konumlandığı Kıbrıslı kimliğinin, organik ulus anlayışını krize soktuğu moment(ler) olarak okunabilir.

Öte yandan Kıbrıslılık paradigmasının normatif olarak bir de Rum toplumuna yönelik bir boyutu bulunmaktadır. Buna göre, birçok farklılıklar olmakla birlikte, Kıbrıs'ta yaşayan Türkler ile Rumların önde gelen ortak özelliklerinden biri, Kıbrıslı olmalarıdır. Bu çerçevede Kıbrıslılık, Türk ve Rum kimlikleriyle ilişkili olarak bir üst-kimlik olarak tasavvur edilmektedir. Bir üst-kimlik olarak Kıbrıslılık tasavvuru, politik olarak Kıbrıslı Türklerin Kıbrıslı Rumlarla eşitlik temelinde bir federal devlet kurma vizyonuna karşılık gelmektedir. Kıbrıslılık paradigmasına göre üst-kimlik olarak konumlandırılan Kıbrıslı kimliği, Türk ve Rum kimliklerinin milli kimlikler olarak merkezileşmelerine meydan okumakta ve söz konusu kimlikleri alt-kimlikler olarak konumlandırmaktadır. Nitekim Kıbrıs Türk toplumunun büyük bir çoğunluğunun onayladığı Annan Planı'nda "Kıbrıs Türk" ve "Kıbrıs Rum" kimliklerine anayasal statü verilmekle birlikte, uluslararası geçerliliğe sahip olacak tek kimlik olarak "Kıbrıslı" üst-kimliği öngörülmekteydi. Fakat Plan'ın Kıbrıs Rum toplumu tarafından reddedilmesinden sonraki dönemde, Kıbrıs Türk toplumunda referandum öncesinde yükselişe geçen Kıbrıslılık paradigması ve bununla bağlantılı olan Avrupa Birliği söylemi dramatik bir biçimde inişe geçmiştir.

2. Küreselleşmenin Bir Etkisi Olarak Ulus-Devlet Egemenliğinin Aşınması Bağlamında Kıbrıs Türk Toplumu

Küreselleşme olgusunun giderek Ulus-devletlerin egemenliklerini aşındırmasıyla ve devlet-merkezci anlayışları sorunsallaştırmasıyla örtüşen benzeri süreçler Kıbrıs Türk

toplumunda da yaşanmaktadır. Buna devlet-toplum ilişkileri bağlamında yaklaştığımızda, görünürde KKTC devleti ile Kıbrıs Türk toplumu arasındaki ilişkiler karşımıza çıkmaktadır. Ne var ki KKTC her ne kadar ayrı egemenlik iddiasıyla kurulmuş olsa da, aslında bunun Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs üzerindeki egemenliğinden ayrı bir egemenliği ima etmediği gerek fiiliyatta gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kıbrıs'a ilişkin kararlarında yeterince açıktır. O itibarla devlet-toplum ilişkileri bağlamında egemenliği sorgularken, Kıbrıslı Türklerin hem KKTC devleti hem TC devleti ile olan ilişkilerini, hatta "Kıbrıs Cumhuriyeti" devleti ile olan ilişkilerini de hesaba katmak gerekir.

KKTC yurttaşları ile KKTC devleti arasındaki ilişkilerin temel çerçevesinin, bugüne kadar milliyetçi paradigmayla çizildiği rahatlıkla söylenebilir. Kuzey Kıbrıs'taki devlet-yurttaş ilişkilerinin sosyolojik düzeyde patronaj/klientalist/nepotist özellikler sergilemesi bir yana, ideolojik-politik düzeyde milliyetçilikle belirlenim kazanması, devlet nazarında yurttaşlar arasında bir ayırım(cılık) sorunu doğurmaktadır. Buna göre KKTC devletiyle aynı ideolojik yörüngede olan yurttaşlar "iyi yurttaş" olurken, farklı düşünenler kamusal olanakların dışında tutulmaya çalışılmıştır. Öte yandan 2000'li yılların başı, Kıbrıs'taki geleneksel yapılarda bazı dönüşümlere sahne olurken, devlet-toplum ilişkilerinde de özellikle uluslararası hukukun etkilerinin yakından hissedildiği bir dönemin başlangıcı oldu. Kıbrıslı Rumların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açtıkları bireysel davalar bir yana, Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'ın kuzeyinde meydana gelen ihlallerden dolayı AIHM'e gitmesi, devlet-toplum ilişkilerini etkilemektedir. Ahmet Cavit An ve İlkey Adalı tarafından Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na yapılan başvuruların kabul edilmesi ve Mahkeme'de söz konusu davacılar lehinde karar çıkması,²³ bu çerçevede örnek olarak verilebilir. Söz konusu örnekler, devlet-toplum ilişkileri bağlamında gerek KKTC gerekse TC dev-

²² Bülent Evre, "Kıbrıs'ta Milliyetçilik versus Kıbrıslılık", *Birikim*, No. 181, (Mayıs 2004), s. 31.

²³ Söz konusu davalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Zaim M. Necatigil, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AIHM Kıskaçında Türkiye*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005, s. 177-196, 267-307.

letin K Kıbrıslı Türklerle olan ilişkilerinde uluslararası sözleşmelerle kayıtlı olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, hem KKTC hem de TC devletlerinin K Kıbrıslı Türkler üzerindeki egemenliği, uluslararası hukukla sınırlandırılmaktadır. AİHM'in ilgili kararlarında, KKTC'nin tüm işlem ve eylemlerinden TC devleti sorumlu tutulması, *de facto* olarak hem KKTC hem de TC otoritelerinin K Kıbrıslı Türklerle olan ilişkilerini etkilemektedir. K Kıbrıslı Türklerin AİHK'ye başvuru hakkını ellerinde tutması, bir anlamda devlet-toplum ilişkileri üzerinde salınan "Demokles'in kılıcı" işlevini görmektedir.

Ayrıca küreselleşmenin "devletçi" anlayışları yerinden ederek, (sivil) toplum referanslı anlayışlara meşruiyet kazandırmasına denk düşen birtakım süreçler, K Kıbrıslı Türk toplumunda da belirginlik kazanmaktadır. Annan Planı döneminde de açıkça görüldüğü gibi K Kıbrıslı Türk toplumunda, devlete toplum karşısında ontolojik öncelik veren devlet-merkezci anlayış, yerini giderek toplum-merkezci bir anlayışa bırakmaktadır. Tarihsel olarak K Kıbrıslı Türkler güçlü bir devlet geleneğine sahip olmamakla birlikte²⁴, özellikle KKTC'nin kurulmasından sonra K Kıbrıslı Türk siyasal yaşamı giderek devletçi bir yörüngeye girmiştir.

KKTC'nin ilanını izleyen dönemde, K Kıbrıslı Türk siyasal yaşamı devletlilik söyleminin eklediği unsurlar ile bunun dışında kalanlar arasında ikiye bölündü. Bu bölünme, kuşkusuz *ex nihilo* ortaya çıkmadı; sağ/sol, Türk milliyetçiliği/K Kıbrıslılık, taksimci/federasyoncu gibi karşıtlığa dayalı siyasal

pozisyonların refakatinde peydahlandı. Diğer yandan K Kıbrıslı Türk liderliği "KKTC'nin yaşatılması" sorununu söyleminin odağına yerleştirdiği momentten itibaren, devletlilik nosyonunu bünyesine içselleştirmeye başladı. K Kıbrıslı sorununu da KKTC'nin tanınması sorunuyla eşitleyen bu söylem, giderek K Kıbrıslı Türk toplumunun taleplerine/beklentilerine yanıt vermekten uzaklaşarak bir meşruiyet krizine dönüşmüştür.

Devlete normatif olarak öncelik tanıyan bir yaklaşım, kaçınılmaz olarak toplumsal talep ve beklentileri ıskalamakla maluldür. Devletçi yaklaşımın, devleti/milleti ayrıcalıklı konuma yerleştiren milliyetçilik ideolojisiyle yakından ilişkili olduğunu kaydetmek gerekir. Hobsbawm'ın ifadesiyle " 'Millet' ancak belli bir modern teritoryal devletle, 'milli devlet'le ilişkilendirildiği kadarıyla toplumsal birimdir"²⁵ Buna göre her milliyetçiliğin ulus-devlete ilişkin bir öngörüsü bulunmaktadır. K Kıbrıslı Türk milliyetçiliği bağlamında bakıldığında, K Kıbrıslı Türk seçkinlerin tarihsel olarak devlete ilişkin tek bir öngörüsünün olmadığı söylenebilir. K Kıbrıslı Müslüman seçkinler Türk milliyetçiliğine yönelirken, ayrı bir ulus-devlet kurmayı öngörmemiştir; bunun yerine Türkiye'de kurulan ulus-devletle özdeşleşmiştir. Hatta 1950'lerde Türk tarafının ana politikası olarak benimsenen *taksim* tezi, Rum toplumundan ayrı Türklerle meskun bir toprak parçası yaratmayı öngörmekle birlikte, bu toprak parçasında K Kıbrıslı Türklerin kendi kendilerini yönetecekleri bir yönetim kurulmasını içermemekteydi. K Kıbrıslı Türk seçkinlerin bir ulus-devlet kurma düşüncesi, daha çok 1960'lardan sonra oluşmaya başladı ve "Genel Komite", "Geçici Türk Yönetimi", "Otonom K Kıbrıslı Türk Yönetimi" ve "K Kıbrıslı Türk Federe Devleti" deneyimlerinin ardından, ulus-devlet olarak KKTC kurulmuştur. Fakat şunu belirtmek gerekir ki KKTC'nin ulus-devlet olarak tasarlanması, özellikle Rum toplumunun kontrolünde olan "K Kıbrıslı Cumhuriyeti"nden ayrı bir devlet olmayı ifade eder-

²⁴ Tarihsel olarak kendi yaşadıkları topraklar dışında bir siyasal/kültürel merkeze tabi olan K Kıbrıslı Müslüman/Türk siyasal seçkinler 1960'da kurulan K Kıbrıslı Cumhuriyeti'nin ortağı oldukları dönemde dahi, devletlilik nosyonunu içselleştirmekte pek başarılı olamadılar. Örneğin Rauf Denktaş'ın bir röportajı sırasında, K Kıbrıslı Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte adaya TC büyükelçisi olarak gönderilen Emin Dırvana'ya ilişkin sarf ettiği şu sözler oldukça manidardır: "16 Ağustos 1960'ta hava meydanında karşıladık kendisini. (Dırvana) Uzun boylu, yakışıklı bir adam. Yanımda duran rahmetli Asım Behçet 'tam Makarios'a göre adam gönderdiler' dedi. Etkilenmiş adamdan, boyundan ve şaaakkk diye selam çakmasından... Ertesi gün arkadaşlarla yazıhanesinde nezaket ziyaretine gittik. Dilimin cezasını çekerim ya hep, 'ümit ederiz ki Büyükelçi olarak gelmiş olduğunuz K Kıbrıslı tan vali olarak ayrılırsınız' dedim... Ne lüzum var söyleyesin bu lafı... Gümmmmmm diye vurdu masaya." Nezire Gürkan, **Zirvedeki Yalnızlık Kulesi: Rauf Raif Denktaş**, Gazimağusa, Cümbezi Kitap Yayınları, 2005, s. 136.

²⁵ E. J. Hobsbawm, **1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik**, çev. Osman Akinhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1995, s. 24.

ken, Türkiye'deki Türk ulusundan ayrı bir etno-millet yaratılmasını öngörmemektedir.

Fakat giderek toplumun talep ve beklentilerinden ayrılarak, bir tür ulus-devlet fetişizmine dönüşen devletlilik söylemi, Annan Planı döneminde açıkça bir meşruiyet kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Toplumun büyük bir kesimi, Annan Planı temelinde bir çözümü ve Avrupa Birliği'nde yer almayı onaylarken, milliyetçi cenahta "alternatif" olarak sunulan "KKTC'ye sahip çıkılması" söylemini ve dolayısıyla devlet-merkezci anlayışı yadsımıştır. Toplumda güç kazanan bu paradigma, temsil yeteneğini yitiren Kıbrıs Türk liderliğini tenzil-i rütbeye uğratarak, yeni bir iktidar yapılanmasını beraberinde getirmiştir. Özellikle Aralık 2003 Seçimleri'nden sonra mecliste çoğunluğu sağlayan, hükümetin büyük ortağı olan ve gerek meclis başkanını gerekse cumhur başkanını kendi içinden çıkarmayı başaran CTP'nin devletin kilit noktalarını ele geçirmesi ve sivil topluma kadar nüfuz etmeye girişmesi, yeni bir iktidar blokunu ortaya çıkardı.

3. Küreselleşmenin Bir Etkisi Olarak Belirsizlik Bağlamındaki Kıbrıs Sorunu ve Kıbrıslı Türkler

Küreselleşme süreçlerinin toplumlar üzerinde yarattığı diğer bir etki de belirsizlik duygusudur. Burada, belirsizliğin bir sonucu olarak ortaya çıkan özellikle "ontolojik güvensizlik" ve Kıbrıs Türk toplumundaki bazı görünümleri üzerinde durmak istiyorum. Öncelikle "ontolojik güvenlik" kavramına bir açıklık getirelim. Ontolojik güvenlik, Giddens'ı izleyerek belirtmek gerekirse, "çoğu insanın kendi öz kimliklerinin sürekliliğine ve çevredeki toplumsal ve nesnel eylem ortamlarının sabitliğine duydukları itima(t)"²⁶ olarak tanımlanabilir. Gerek kişi gerekse nesnelere güvenilir oldukları duygusu, bilinçdışına kök salmış olan ontolojik güvenlik duygusunun temelini oluşturmaktadır.²⁷ Kişilere veya şeylere duyulan güven, onların görece sabitliğine duyulan

güvenden kaynaklanmakta ve toplumların hızlı değişim ve dönüşümden geçtikleri dönemlerde ontolojik güvensizlik baş göstermektedir.

Kıbrıs Türk toplumunda tarihsel olarak süregelen belirsizliğin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ontolojik güvensizliğin esas müsebbibi, Kıbrıs sorununun kendisi olmuştur. Kıbrıs sorununun 1950'li yıllarda uluslararasılaşmasıyla birlikte, sorunun kendisi küresel etkilere açık hale gelmiştir. Sorunun tarafları her ne kadar kendi "vizyonları" çerçevesinde bir çözüm(süzlüğü) empoze etmeye çalışıyorlarsa da, muhtemel bir çözüm son tahlilde küresel sistemle uyumlu olmak zorundadır. Yine Annan Planı örneğinden gitmek gerekirse, söz konusu Planı'nın ortaya çıkışını izleyen dönemde Kıbrıs Türk toplumunun anlam dünyasında meydana gelen epistemolojik kopuş, uluslararası sistemden bağımsız olarak maksimalist taleplerin gerçekleşemeyeceğini ve ancak verili sistem içerisindeki optimum taleplerin meşruiyet kazanabileceğini açık bir biçimde ortaya koymuştur.

Ne var ki 24 Nisan referandumu ertesinde ortaya çıkan durum, Kıbrıslı Türklerin ontolojik güvensizliğinin derinleşmesine çanak tutmaktadır. Kıbrıs Türk toplumunun büyük bir çoğunluğu Annan Planı çerçevesinde bir çözümü ve AB'ye girişi desteklemesine karşın, Rum toplumunun reddiyesinden dolayı beklenen sonuca ulaşamazken, Rum toplumu ezici bir çoğunlukla çözüme "hayır" demesine karşın, AB tam üyeliğini elde edebilmiştir. Bu durum Kıbrıslı Türkler açısından tam bir sukut-u hayal olmuştur. Kıbrıs Rum Yönetimi'nin AB ailesinin bir ferdi olarak bir yandan Kıbrıs sorununu uzun vadede AB normlarına uygun bir biçimde hukuki enstrümanlarla çözmeye tevessül etmesi, diğer taraftan AB üyeliğinin avantajlarını da kullanarak AB yolunda adımlar atmaya çalışan Türkiye'ye şantaj yapması, Kıbrıslı Türklerin ontolojik güvensizliğini artırmaktadır. Bu arada AB'nin Kıbrıs Türk toplumuna uygulanan izolasyonların kaldırılması/hafifletilmesi konusunda vermiş olduğu sözlerin de yerine getirilemediğini hesaba kattığımızda, Kıbrıslı Türk-

²⁶ Giddens, a.g.e., s. 92.

²⁷ a.g.e., s. 92.

lerin güvensizlik duygularının vahameti tahmin edilebilir.

Yıllarca toplumlararası görüşmelerde Rum tarafınca müzakere masasına getirilen Güzelyurt yerleşim yeri bu çerçevede iyi bir örnektir. Annan Planı'nda Güzelyurt ilçesinin "Rum Kurucu Devleti"ne bırakılması ve insanların "yeniden yerleştirilmeleri" öngörülmesine karşın, yıllarca belirsizlik içinde yaşamış olan bugünkü Güzelyurt halkının çoğunluğu söz konusu Planı desteklemişti. Fakat 24 Nisan sonrasında ortaya çıkan tablo, Güzelyurtluların da yaşadıkları belirsizliğin giderilmesine yetmedi. Güzelyurt'ta son yapılan bir araştırmada, "Size göre Güzelyurt kentinin en önemli 3 sorunu nedir?" soruna Güzelyurtluların sırasıyla %82,3'ü "Güzelyurt kentinin geleceğinin belirsizliği", %74,4'ü "İşsizlik" ve %60,2'si de "Ekonomik gerileme" yanıtlarını vererek²⁸, belirsizliği birinci sıradaki sorun olarak algılamaktadırlar; ki bu, bir anlamda Güzelyurt'ta yaşayan insanların yaşadıkları mekanın ve ortamın sabitliğine güven duymadıklarını ve dolayısıyla da ontolojik güvensizlik içinde olduklarını göstermektedir.

Sonuç Yerine

Kıbrıs Türk toplumunun son yıllarda deneyimlediği birtakım siyasal ve kültürel değişimlerin tarihsel kökleri ve dolayısıyla özgüllükleri olmakla birlikte, dünyada yaşanmakta olan küreselleşme süreçleriyle ilintili olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kıbrıslı Türklerin mustarip olduğu Kıbrıs sorununun uluslararası niteliği de göz önüne alındığında, küreselleşme fenomeninin bu temelde yaşanan sorunların arkaplanını oluşturduğu daha iyi anlaşılabilir. Kıbrıs Türk toplumunda önceleri cılız bir biçimde başlayarak, özellikle Annan Planı döneminde kültürel ve siyasal süreçlerde belirginlik kazanan dönüşümlerin, yukarıda küreselleşmenin kültürel ve siyasal boyutlarıyla sınırlı tutulan alanlarındaki dinamikleriyle örtüştüğü görülmektedir. Daha

açık bir biçimde ifade etmek gerekirse, Kıbrıs Türk toplumunun organik Türk ulusu bağlamında geçirdiği dönüşüm, "KKTC'nin yaşatılması" söyleminden görece toplum-merkezli söyleme geçiş, gerek KKTC gerekse TC devletlerinin işlem ve eylemlerinin uluslararası hukukla kayıtlanması ve Kıbrıs sorununun belirsizliği gibi süreçler, dünyada yaşanmakta olan küreselleşme olgusunun etkileri olarak ortaya çıkan milli kimlik krizleri, üst-kimlikler ile alt-kimlikler patlaması, egemen devlet anlayışının, devlet-merkezci yaklaşımların sorunsallaşması, küresel ölçekte yaşanmakta olan belirsizlikten kaynaklanan ontolojik güvensizlik gibi süreçlere denk düşmektedir.

Tarihsel olarak 1974 yılından sonra Türk ve Yunan milliyetçiliklerine alternatif olarak gelişen Kıbrıslılık paradigmasının özellikle Annan Planı döneminde "Avrupalılık" ve "Dünyalılık" söylemleriyle eklemlenerek güç kazanması, organik Türk ulusu anlayışını aşındırmaktadır. Bu bağlamda "Kıbrıslı" kimliği "Türk" kimliğiyle ilişkili olarak hem bir alt-kimlik hem de üst-kimlik olarak Türk milli kimliğinin merkezi konumunu sarsmaktadır.

Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kıbrıslı Türklerin bireysel başvurularını kabul etmesiyle birlikte, devlet-toplum ilişkilerinde de birtakım değişimler meydana gelmektedir. AİHM'in Kıbrıs'ın kuzeyindeki insan hakları ihlallerinden TC devletini sorumlu tutması, *de facto* olarak hem TC devletinin hem de KKTC devletinin Kıbrıslı Türklerle olan ilişkilerini uluslararası hukukla çerçevelemektedir. Başka bir deyişle, gerek KKTC'nin gerekse TC'nin Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki egemenliği, uluslararası alanda düzenlenen insan hakları sözleşmeleriyle sınırlandırılmaktadır.

Öte yandan müzminleşen Kıbrıs sorununun hala bir çözüme kavuşturulmamış olması ve Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bütün adayı temsilen AB üyesi olması, kamusal haklar bakımından AB'nin dışında kalan Kıbrıslı Türkler arasında bir belirsizlik yaratmakta ve buna bağlı olarak -küresel ölçekte de yaşanan- ontolojik güvensizlik duygularını derinleştirmektedir.

²⁸ GÜKAD-KADEM, Güzelyurt 2006 Araştırması Basın Toplantısı, 6 Şubat 2006.